

Володимир ШЕВЧУК

*доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
Київ, Україна
v.o.shevchuk@gmail.com*

ЖИТТЄСТВЕРДНІ ВИМІРИ ПИТОМО НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ: РЯТІВНЕ ЗНАННЯ ДЛЯ УКРАЇНСТВА І ЛЮДСТВА ХХІ СТОЛІТТЯ

Задовго до нинішньої війни світове співтовариство постало перед загрозливими викликами, які посирила світова пандемія. Руйнівну дію цих викликів істотно поглиблює теперішня війна. Маючи її розуміння, належить збагнути суть очікуваної перемоги, аби утверджувати розвиток українства і людства, керуючись рятівними цінностями, що мають стати основою витіснення смертоносного мислення і діяння.

Ми зобов'язані захистити, відстояти і вберегти свої позиції в сучасному світоустрої, бо маємо власну місію. Наша місія – рятівна. Мусимо перемогти, бо якраз наша перемога є запорукою життєствердного шляху розвитку. Цей шлях є загальнолюдським. Постає невідкладна потреба зважити передбачувані наслідки війни, розкрити людству місію України в окресленні контурів повоєнного світоустрою, визначити дороговкази безпечного розвитку теперішніх і прийдешніх поколінь.

Визначальним для тлумачення війни є адекватне розуміння зламу в геополітиці, що стався безпосередньо в час провалу намірів захопити Україну упродовж лічених днів після російського нападу. Вже в ті дні цей злам дозволив неупереджено бачити ознаки очікуваної світом української перемоги. Маємо сприяти світовій спільноті в усвідомленні геополітичних змін, досягнутих завдяки Україні, яка трансформує чинний світоустрій.

Проваливши наміри Росії здійснити блиц-кріг, Україна не тільки «увірвалась» у коло провідних суб'єктів міжнародної геополітики і опинилась в її епіцентрі. Вона постала у ролі новітнього геополітичного лідера, що володіє місією, призначення якої є загальнолюдським.

Наша визвольна війна є уявним Рубіконом, сутність якого віддзеркалює знамените гамлетівське запитання. Заскочене ядерною загрозою людство - це Гамлет ХХІ століття. Дієслово «to be» покликане окреслювати повоєнні перспективи нашої планети. Відтак «not to be» означає перейдений Рубікон ХХІ століття, до якого притомне людство ніколи не повинно повертатися. На перешкоді сповзанню людства до світової війни стоїть якраз українство.

Аби збагнути хід розв'язання порушених проблем, вирішувати які ні українству, ні людству раніше не доводилося, належить апелювати до питоми українського надбання. Відомий інтелектуал і гуманіст Микола Руденко рекомендував «вжитися думкою у категорію субстанції» [3, с. 378]. Він радив робити це навіть тоді, коли сутність Субстанції нам невідома [2, с. 25]. Субстанція за М.Руденком – це Духоматерія: симбіоз одухотвореної матерії і матеріалізованого духу.

З метою осягнення духовно-інтелектуальної складової Субстанції належить апелювати до здійснених М.Руденком спроб розв'язання найпосутніших світоглядних проблем. Так, відповідь на основне питання економії як науки дозволила мислителю вибудувати наукову картину загальнолюдської економіко-філософської культури. Навіть пересічний читач, якому невідомі ні зміст основного питання економії, ані відповідь на порушене питання, може сказати: ця відповідь має бути правильною або помилковою.

Відтак світоглядні підвалини наукової картини створеного людством економіко-філософського надбання мислитель змалював у вигляді дерев, одне з яких (з поживними плодами) посадив Ф.Кене, а друге (плоди якого отруйні) – А.Сміт. Згодом послідовники видатних класиків зможуть виростити тільки «галузку на дереві пізнання» - дерев же залишатиметься «двоє і тільки двоє» [3, с. 311]. Якраз ці метафоричні плоди за М.Руденком й уособлюють типи цінностей, котрі є життєствердними або ж смертоносними.

Унаслідок історичних обставин украї занедбаним виявилось перше дерево. Тож заснована С.Подолінським українська наукова школа фізичної економії являє собою ту галузку, котра поряд із класичною континентальною школою фізіократів формує крону першого дерева загальнолюдської економіко-філософської культури [4; 5, с. 722-725]. Третьою галузкою життєдайного дерева є сучасна світова фізико-економічна думка. Її новітнім науковим напрямом є екологічна економіка [1]. Основоположником цього напрямку економічної науки іноземними науковцями визнаний згаданий С.Подолінський. Це дає підстави переконано доводити, що перше дерево належить українству і подібно до В.Вернадського твердити: «Ми його не випустимо!».

Відтак ключовою складовою сучасної глобальної безпеки належить вважати стан захищеності сфери розумного – ноосфери. Основоположної значущості при цьому набувають питоми українські світоглядні цінності, смисли яких є дружніми, а не ворожими життям.

Володіння рятівним інтелектуальним надбанням, котре має загальнолюдський вимір, створює принципово нові субстанційні засади глобальної безпеки, яку покликана втілювати Україна. Саме вона нині стає глобальним гарантом загальнолюдських рятівних цінностей і знань. Духовно-інтелектуальні передумови продовження життя на Землі, які віковично утверджує українство, мусять викорінити злочинні наслідки задоволеного великодержавного шовінізму та новітнього рашизму, проявленого під личиною «руського мира».

Субстанційне осмислення цивілізаційних шляхів українства і людства передбачає оволодіння матеріальним напрямом їхнього розвитку. Його світоглядним підґрунтям має бути ноосферна парадигма. Концептуальна модель подальшого національного поступу передбачає керовану розумним проєкцію живого на неживе. Інтелектуальне надбання нації має сприяти новітньому осягненню України як планетарної житниці. Визначальною складовою глобальної безпеки стає захищеність сфери живого – біосфери.

Сучасне світове співтовариство вкрай потребує українського зерна. Настав час доводити: Україна – це реальний гарант загальнолюдської продовольчої безпеки. Міжнародна підтримка України сприятиме захищеності прав кожного планетянина на відстоювання власного життя та життя своїх нащадків. Належить подбати, аби поряд із хлібом щоденним Україна надавала світу рятівне знання – на противагу підступній політиці «батого та пряника», яку вогнем і мечем насаджує «руській мір», що зазнає ганебної поразки від українського вогню і меча. Всупереч ворожій усьому світу Росії українське мислення має життєствердний, а не смертоносний вимір.

Утверджуючи рятівні безпекові цінності, Україна як глобальний продуцент та експортер продовольства, покликана годувати світ і впроваджувати та поширювати у світогосподарській сфері нову еколого-економічну парадигму та модель господарювання. Суворе дотримання цих життєствердних положень забезпечуватиме можливості гармонійного поєднання економічного зростання зі збереженням довкілля.

Як потенційний переможець у небаченій за жорстокістю війні, Україна покликана запобігати виникненню війни ядерної. Це – ключовий злам в осягненні новітнього світоустрою, сутність якого мають розуміти навіть ті, хто не бажає прощатися із застарілими претензіями на світове панування. Українським пріоритетом стає ініціатива про без'ядерний статус планети. Як без'ядерна держава з 30-річним досвідом, Україна має всі підстави порушувати цю гуманну мету і покликана бути гарантом без'ядерного статусу планети.

Українство має аргументовано показати людству найістотніші вигоди, що дозволять полегшено зітхнути чесним землянам, котрі справді прагнуть миру. Україна наполягає: ініціативи про без'ядерний статус планети необхідно позиціонувати швидше й активніше, аби запобігти виникненню ще злочиннішої війни. Українська ініціатива без'ядерного світу унеможливить існування держав, які донині залишаються ядерними терористами. Без'ядерна планета – найпереконливіший український аргумент на противагу ядерному терору, запобігти якому світу справді вдасться, заборонивши ядерну зброю.

Людство здатне отримати значні економічні вигоди, скоротивши споживання найцінніших ресурсів, що нині злочинно марнуються з метою нарощування озброєнь, та спрямувавши найнеобхідніші на задоволення потреб розумної життєдіяльності. Істотними є соціальні вигоди планетян від роззброєння. Пріоритетною вигодою є чисельність життів землян, врятованих від голодної смерті коштом скорочення ядерного потенціалу, здатного знищити нашу планету кілька десятків тисяч разів. Демонтаж ядерної зброї дозволить помітно скоротити так званий екологічний борг, існування якого свідчить про відібрану у природи критичну здатність до самовідтворення.

Маємо наполягати на тому, щоб Міжнародні документи за підсумками війни, включаючи Акт безумовної капітуляції РФ, були пронизані українськими світоглядними цінностями, сутнісний зміст яких є рятівним. Позбавлення ядерного статусу пришвидшить розпад Росії, а найважливіше – зробить безпідставною боротьбу між новоствореними на її теренах державами за поділ ядерного потенціалу РФ, котра конає. Належить наполягати на підтримці ідеї членства України - замість Росії – у Раді безпеки ООН.

...Парадигма чинного світоустрою продовжує докорінно змінюватися на користь України. Представники громадянського суспільства, здатні адекватно сприймати зміни теперішнього світоустрою, мають відстоювати властиве українству життєтвердне світобачення, надавати адекватності конструктивним викликам, які покликана втілювати Україна відповідно до свого геополітичного призначення у прийдешньому світоустрої.

Сутність теперішніх геополітичних змін, як і глибинний зміст оновлення сучасного світу, нині найбільшою мірою розуміє якраз Україна. Усвідомлюючи світоглядні сенси цих змін, вона не може дозволити ні собі, ні іншим країнам відступу за Рубікон – повернення до наративу «not to be» означатиме зраду життєтвердних цінностей людства.

Світове спітовариство має збагнути, хто виборює право на продовження земного буття загальнолюдських нащадків. Наші незникомі рятівні цінності дозволяють твердити: Україна. Це ж бо саме вона «світ правди засвітить».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Екологічна економіка – Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics.
2. Руденко М. Гносис і сучасність (Архітектура Всесвіту). Тернопіль: «Джура», 2001. 248 с.
3. Руденко М. Енергія прогресу. Нариси з фізичної економії. Тернопіль: «Джура», 2005. 412 с.
4. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії: світовий вимір і цивілізаційна перспектива / У кн.: Руденко М. Гносис і сучасність (Архітектура Всесвіту). Тернопіль: «Джура», 2001. 248 с.
5. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / У кн.: Економічна енциклопедія, т. 3. Тернопіль: Академія, 2002. 952 с.

Олександра ЯНКОВИЧ

*доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
Кувявсько-Поморська вища школа
Бидгощ, Польща
yankov@tnpu.edu.ua*

ІДЕЇ МИРУ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ: ВІД Я. А. КОМЕНСЬКОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну зумовило небувалий спротив армії та народу агресивним діям загарбників. Змінилися звичний уклад життя людей, їхня професійна діяльність. Трансформації відбуваються також в освітній галузі. Акценти зміщуються на посилення національно-патріотичного виховання здобувачів освіти, формування особистості на ідеях миру й ненасилля; медіаосвіту, зокрема критичне мислення у відповідь на інформаційні атаки, створення й використання медіазасобів, спрямованих на недопущення воєн, солідарність із державами, що стоять на стороні світла й правди, підтримують у боротьбі з агресорами.

Польський письменник Ц. К. Норвід стверджував, що «історія – це нинішній день, лише трохи віддалений». Отже, набуває актуальності вивчення творчої спадщини класиків педагогіки, які зазнали лихоліть